

Chhinda and another v. The State (Gurdev Singh, J.)

ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੀਟ ਨੂੰ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਖੁਰਾਂ 'ਤੇ ਮੀਟ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਮੀਟ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਚਮੜੀ ਵਾਲੇ ਕੁਦਰਤੀ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਅਨੁਸੂਚੀ 'ਬੀ' ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀ ਨੰ. 18 ਦੇ ਤਹਿਤ "ਖੁਰਾਂ 'ਤੇ ਮਾਸ" ਨੂੰ ਵਿਕਰੀ ਟੈਕਸ ਤੋਂ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(11) ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨੁਕਤਾ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

(12) ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨੋਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ■ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਖਰਚੇ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।

RNM

ਰੀਵੀਜ਼ਨਲ ਅਪਰਾਧੀ

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੇ.

ਛਿੰਦਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ।

ਬਨਾਮ

ਰਾਜ, - ਜਵਾਬਦੇਹ।

1968 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਨੰ. 1012।

23 ਜਨਵਰੀ 1970

ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ (1914 ਦਾ I)- ਸੈਕਸ਼ਨ 61(1) (ਸੀ)— ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਆਫ ਐਂਟੀਡਰਜ਼ ਐਕਟ (1958 ਦਾ XX)— ਧਾਰਾ 3, 4 ਅਤੇ 6— ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧੀ—ਕੀ ਇਸ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਆਫ ਐਂਟੀਡਰਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਲਾਭ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਆਫ ਐਂਟੀਡਰਜ਼ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 3 ਅਤੇ 4 ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਜਾਂ ਉਚਿਤ ਸਲਾਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਿਹਾਅ ਕਰੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕੁਝ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ 21 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਿਰਫ ਅਸਧਾਰਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ, ਕਿ ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਤੇ 4 ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 18 ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿ ਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਭੰਗ ਆਦਿ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61(1) (ਸੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ। ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਆਫ ਐਂਟੀਡਰਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਅਤੇ 4 ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 1 ਈ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਤੇ 1 4 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਇਲਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ, ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢਣ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੇ ਉਹ 15 ਜਾਂ 16 ਸਾਲ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦਾ ਲਾਭ।

(ਪਾਰਾ 8, 14, 15 ਅਤੇ 16)

ਦੀ ਧਾਰਾ 439 ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹਰਮੋਹਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਫਿਲੌਰ, ਮਿਤੀ 26 ਜੂਨ, 21 ਸਤੰਬਰ, 1968 ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਸੋਧ ਲਈ ਪੀ.ਸੀ. ਈ, 1968 ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਕਰਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਸੀ .

ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਲਈ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ, ਸਹਾਇਕ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ, ਪੰਜਾਬ ।

ਨਿਰਣਾ.

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜੇ.-ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ, ਛਿੰਦਾ ਅਤੇ ਕੁੰਡੂ, ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਸਿਰਫ 15 ਅਤੇ 16 ਸਾਲ ਦੇ ਲੜਕੇ ਹਨ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61 (1) (ਸੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਲਈ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। 200. ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਹੋਰ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਕੱਟਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਜਲੰਧਰ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ ।

(2) ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 9 ਜਨਵਰੀ 1968 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 1-30 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਜਦੋਂ ਸਹਾਇਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਫਿਲੌਰ ਵਿਖੇ ਗਸ਼ਤ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢਣ ਦੀ ਗੁਪਤ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡਿਸਟਿਲੇਸ਼ਨ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵੱਲ ਵਧਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਬਕਾਰੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਮਦਨ ਗੋਪਾਲ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਨਗਰ ਦੇ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਪਾਰਟੀ ਛਿੰਦੇ ਦੇ ਖੂਹ ਵੱਲ ਵਧੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਦੋਵਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਇਲਜ਼ਾਮ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਛਿੰਦਾ ਕੂਲਰ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂਕਿ ਕੁੰਡੂ ਅੱਗ ਬਾਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਟਿਲ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦੇ ਪੁਰਜ਼ੇ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚ ਲੈ ਲਏ ਗਏ ।

(3) ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61(I)(c) ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਜਾਣ ਸਬੰਧੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਛਿੰਦਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਖੇਤਾਂ 'ਚੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਅਜੇ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਦੋਸ਼ੀ ਕੁੰਡੂ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਤੋਂ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਐੱਸ. ਫਿਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਡੀਡਬਲਯੂ 1 ਅਤੇ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ, ਡੀਡਬਲਯੂ 3, ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਡੀਡਬਲਯੂ 2 ਨੂੰ ਜਿਰ੍ਹਾ ਲਈ ਟੈਂਡਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਾਬਕਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਖੇਤ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਟਿਊਬਵੈੱਲ 'ਤੇ ਸਹਾਇਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਅਤੇ 2-3 ਕਾਂਸਟੇਬਲਾਂ ਨੂੰ ਬੈਠੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਟਿਊਬਵੈੱਲ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਅਜੇ ਵੀ ਉੱਥੇ ਪਏ ਸਨ। ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਬਕਾਰੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਅਤੇ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਉਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਸੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਆਪਣੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢਣ ਲਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਸੀ।

(4) ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ, **DW 3**, ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੁੰਡੂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਉਸਦਾ ਨੌਕਰ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਘਟਨਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਛਿੰਦਾ ਦੇ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕੁੰਡੂ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਛਿੰਦਾ ਦੇ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਦੇ ਕੋਠੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਬਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਟਿਲ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸੇ ਇੱਕ ਨੇੜਲੇ ਖੇਤ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਇਸ ਝੂਠੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਅਥਾਰਟੀ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਹੇਠਲੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸਮਰਥ ਮੰਨਦਿਆਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢਦੇ ਹੋਏ ਰੰਗੇ ਹੱਥੀਂ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(5) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਕਰਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਫੜੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਟਾਕ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ, ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸੁਤੰਤਰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਅਸੁਗੰਧਿਯ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢਣ ਦੌਰਾਨ ਫੜੇ ਜਾਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਮਦਨ ਗੋਪਾਲ (ਪੀਡਬਲਯੂ 1) ਇੱਕ ਆਬਕਾਰੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਹੈ, ਜਦਕਿ

ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ) ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਕਲੋਤਾ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ (ਪੀ. ਡਬਲਯੂ. 2) ਇਕ ਸਟਾਕ ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ 21 ਤੋਂ ਘੱਟ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਸਵਾਲ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਸਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

(6) ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਆਬਕਾਰੀ ਫੋਰਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਾਂਗ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੱਚਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਫਸਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਆਬਕਾਰੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਮਦਨ ਗੋਪਾਲ ਜਾਂ ਸਹਾਇਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਕਸਰ ਅਤੇ ਆਮ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਆਬਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਮਾਉਣ ਅਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਨਿਸ਼ਕਿਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਘੜਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਬਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣੇ ਕਠਪੁਤਲੀ ਜਾਂ ਸਟਾਕ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾ ਕੇ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਰਚਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜੇ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਛਿੱਦੇ ਦੇ ਕੋਠੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਕਿ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਹ ਉਪਕਰਣ ਅਜੇ ਵੀ ਛਿੱਦੇ ਦੇ ਖੂਹ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਨੂੰ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤ ਜਾਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤ ਖੁਦ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਛਿੱਦੇ ਦੇ ਖੂਹ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ **stih** ਦੇ ਉਪਕਰਣ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਡੀਡਬਲਯੂ 1) ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਖਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੂਹ ਤੋਂ ਅਜੇ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਛਿੱਦੇ ਦਾ ਪਿਤਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਛਿੱਦੇ ਦੇ 7 ਜੂਨ, 1968 ਨੂੰ ਦਰਜ ਹੋਏ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਥਾਨਕ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਛਿੱਦੇ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਂਡ ਵਿੱਚ ਛਿੱਦੇ ਦਾ ਇਹੀ ਵਤੀਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ (ਡੀਡਬਲਯੂ 3) ਦੇ ਸਬੂਤ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਛਿੱਦੇ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਖੂਹ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਜੇ ਵੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਛਿੱਦੇ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਖੂਹ 'ਤੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਕਈ ਔਜ਼ਾਰ ਅਜੇ ਵੀ ਪਏ ਹੋਏ ਮਿਲੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਅਜੇ ਵੀ ਸਹਾਇਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਛਿੱਦੇ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਖੂਹ 'ਤੇ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਸਹਾਇਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਬਦਨੀਤੀ ਨਾਲ ਝੁਕਾਅ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਝੂਠਾ ਕੇਸ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛਿੱਦੇ ਦੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਛਿੱਦੇ ਦੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਟਿਲ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਲਈ ਕੁਝ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜੋ ਨਾ ਤਾਂ ਛਿੱਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਚਾਨਣ ਸਿੰਘ (**DW 3**) ਦਾ ਸੇਵਕ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਦੋ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ, ਆਬਕਾਰੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਮਦਨ ਗੋਪਾਲ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਾਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ, ਇਸ

ਅਨੁਸਾਰ, ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ।

(7) ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਫ਼ਾਪੇਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਣਗੌਲਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਭੁੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਕੱਲੀ ਇਹ ਭੁੱਲ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਠੋਸ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਝੂਠੀ ਅਤੇ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ **61(I)(c)** ਤਹਿਤ ਦੋਵਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(8) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਕਰਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਉਮਰ **15** ਅਤੇ **16** ਸਾਲ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਆਫ ਔਫੈਂਡਰਜ਼ ਐਕਟ (**1958** ਦੇ **XX**) ਦੀ ਧਾਰਾ **6** ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਜ਼ਿਠਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਚਰਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਨੰਬਰ **SO 127/CA20/58/S.1/66**, ਮਿਤੀ **28** ਅਪ੍ਰੈਲ, **1966** ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿ (ਜੇਲ੍ਹਾਂ) ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗਜ਼ਟ, ਮਿਤੀ **29** ਅਪ੍ਰੈਲ, **1966** ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ **6 1958** ਦਾ **20**, ਜਿਸਦਾ ਲਾਭ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦਾ ਹੈ: -

(9) **(1)** ਜਦੋਂ **21** ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਕੈਦ ਦੇ ਨਾਲ (ਪਰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ), ਅਦਾਲਤ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਚਰਿੱਤਰ ਸਮੇਤ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 3 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਉਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ-4 ਕੈਦ ਦੀ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕਰੇਗੀ।

- (2) ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧੀ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 3 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਜਿੱਠਣਾ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਦਾਲਤ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗੇਗੀ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗੀ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵੀ, ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਪਲਬਧ ਹੈ।"

ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ 21 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੈਦ (ਪਰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ) ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਨੂੰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਸਮੇਤ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਤੇ 4 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਿਵਸਥਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਆਫ ਐਂਡਰਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਅਤੇ 4 ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਆਚਰਣ ਦੀ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਜਾਂ ਉਚਿਤ ਸਲਾਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕੁਝ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ 21 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੈਦ ਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਿਰਫ਼ ਅਪਵਾਦ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਅਤੇ 4 ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸ਼੍ਰੀ ਟਿਵਾਣਾ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਜੁਰਮ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਨਿਕਾਸੀ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ-ਆਫ ਐਂਡਰਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਚੰਗੀ ਤਿਆਰੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਰਾਜ ਨੂੰ ਮਾਲੀਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਸ਼ਰਾਬੀਪੁਣੇ ਨੂੰ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਦਰਖਾਸਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ

Chhinda and another v. The State (Gurdev Singh, J.)

ਅਪਰਾਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਨਾ ਦੇ ਕੇ ਹਲਕੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ।

(9) ਚੰਗੇ ਆਚਰਣ ਦੀ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 562 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਚੰਗੇ ਆਚਰਣ ਦੀ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਖਤਿਆਰੀ ਹੈ। ਤਦ ਵੀ ਸ਼ਾਦੀ ਲਾਈ, ਸੀ.ਜੇ., (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੀ) *ਸਮਰਾਟ ਬਨਾਮ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ, (1)* ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 562 ਦਾ ਲਾਭ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢਣ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ:-

“ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਡਿਸਟਿਲੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਵੱਡੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 562, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ, ਜੋ ਕਿ 1923 ਦੇ ਐਕਟ 18 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਿਧਾਂਤ, ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਵਰਗੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਪਿਛਲੀ ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਬਲਕਿ ਅਕਸਰ ਖੋਜ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਹ ਅਚਾਨਕ ਪਰੀਖਿਆ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।”

(1) ਏਆਈਆਰ, 1926 ਲਾਹ। 166.

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ: -

“ਨਿਆਇਕ ਤਜਰਬਾ ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਅਕਸਰ ਖੋਜ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕ੍ਰਾਊਨ ਬਨਾਮ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ, (2) ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿ ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਰਾਬ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੈਦ ਦੀ ਅਧਿਕਤਮ ਮਿਆਦ 1914 ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ ਦੋ ਸਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: ਧਾਰਾ 2 ਵਿੱਚ 1925 ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ (ਸੋਧ) ਐਕਟ III।

(10) ਇਹ ਨਿਰੀਖਣ, ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਇੱਜ਼ਤ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਹੋਰ ਬਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61 (I)(c) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਜੁਰਮ ਲਈ 203। ਇਸ ਸੋਧ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢਣ ਦੇ ਜੁਰਮਾਂ ਨੂੰ ਢੁਕਵੀਂ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕੈਦ ਅਤੇ 1000 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 200. ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਦੀ ਲਾਲ, ਸੀ.ਜੇ. ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61(I)(c) ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਕੇਸ (ਸਮਰਾਟ ਬਨਾਮ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ (1) ਸੁਪਰਾ) ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ (ਸੋਧ) ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ 2 ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 3 ਸਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।, 1956, ਜੁਰਮਾਨੇ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ ਰੁਪਏ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 2,000 ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਹੋਰ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢਣ ਜਾਂ ਤਸਕਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਖ਼ਤ ਬਣਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਰੋਕਥਾਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਹਲਕੇ ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ।

(11) ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਨਾਮ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ, (1) (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਵਾਂਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਹੈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਨਾਮ ਫੈਜ਼ ਤਾਲਿਬ, (3) ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼। ਬਾਅਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੈਪਬੈਲ, ਜੇ., ਨੇ ਕਿਹਾ:- "ਹਾਲਾਂਕਿ 1923 ਵਿੱਚ ਕੋਡ ਦੀ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਧਾਰਾ 562 ਹੁਣ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(2) 19 P R. 1916 (Cr.)

(3) A.I.R. 1926 Lah. 317.

ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਪਰ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ **61**, ਧਾਰਾ **562** ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ **562** ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ 'ਪਹਿਲਾ ਅਪਰਾਧ' ਨਹੀਂ ਹੈ।

(12) ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ **61(I)(c)** ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ **562** ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਵੀ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ। ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (4) ਵਿੱਚ, ਦੁਲਟ, ਜੇ. ਨੇ 16 ਸਾਲ ਦੇ ਇੱਕ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਧਾਰਾ **562** ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ **61(I)(c)** ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ **Mst. ਸੇਮਟ੍ਰਾਨ** ਬਨਾਮ ਰਾਜ (5), ਫਾਲਸ਼ੋ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਅਪਣਾਇਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ **61(I)(c)** ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ **562** ਦਾ ਲਾਭ ਇਹ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਕੇ ਵਧਾਇਆ:

"ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ ਆਬਕਾਰੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

(13) ਇਹਨਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ (ਐਸਬੀ ਕੈਪੂਰ ਅਤੇ ਬੇਦੀ, ਜੇ. ਜੇ.) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੀਤਾਬਨਾਮ ਰਾਜ (6) ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਕੈਪੂਰ ਜੇ., ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੇਦੀ, ਜੇ., ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ, ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਹੁਣ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਚੋੜਿਆ:

"ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ **61(I)(c)** ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਲਈ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ **562** ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੇ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੈਪਬੈਲ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਲਾਹੁਣਯੋਗ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। (ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਨਾਮ ਫੈਜ਼ ਤਾਲਿਬ (3), ਅਤੇ ਸ਼ਾਦੀ ਲਾਈ ਦੁਆਰਾ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਨਾਮ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ (1) ਵਿੱਚ ਸੀ.ਜੇ. ਐਕਸਾਈਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਸੌਦਾ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ।

- (4) ਸੀ.ਆਰ. **11958** ਦੇ ਆਰ. **1182** ਨੇ **14** ਅਪ੍ਰੈਲ **1958** ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।
- (5) ਸੀ.ਆਰ. ਆਰ, **386** ਆਫ **11962** ਦਾ ਫੈਸਲਾ **3** ਅਕਤੂਬਰ, **1962** ਨੂੰ ਹੋਇਆ।
- (6) ਸੀ.ਆਰ. **R, 1754 cof1 1962 cdecided con 23** ਅਕਤੂਬਰ, **1963**।

ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਲਗਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਧਾਰਾ **562** ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਅਸਾਧਾਰਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (4) ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਸੀ, ਜਾਂ ਇੱਕ ਔਰਤ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ. ਸਮਿਤਰਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (5)।

ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ **562** ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦਾ ਲਾਭ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ

ਦੀ ਧਾਰਾ **61 (1) (ਸੀ)** ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਵੱਲੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਆਪਣੀ ਰਾਇ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਕੇਸ ਵਾਪਿਸ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਬੈਚ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦਰ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਜੇ., ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ **61(I)(ਈ)** ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕੈਦ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਬੰਨਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜ਼ਮਾਨਤੀ 'ਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ। ਜ਼ਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਦੀ ਧਾਰਾ **562** ਦੇ ਤਹਿਤ **2,000** ਹਾਲਾਂਕਿ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਵੱਲੋਂ ਜਿਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ **61(I)(c)** ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ **562** ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਸੀ, ਐਸ.ਬੀ. ਕੈਪੂਰ, ਜੇ. ਨਿਰਣੇ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ: -

ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧਿਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਸਮੇਤ ਧਾਰਾ **61 (I)(c)** ਦੇ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸ. ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫ ਕੇ.ਐਲ. ਜੱਗਾ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ।

ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਰੀਖਣ ਮਹਿਜ਼ *ਔਬਿਟਰ ਡਿਕਟਾ* ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਤਜਵੀਜ਼ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ **6** ਦੇ ਤਹਿਤ। ਅਦਾਲਤ ਧਾਰਾ **3** ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ

ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ **61(I)(c)** ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਆਫ ਔਫੈਂਡਰਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ **4**. ਉਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਆਫ ਔਫੈਂਡਰਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ **6** ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜਿਸਦਾ ਲਾਭ ਹੁਣ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਅਤੇ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਚਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਡਿਸਟਿਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਚੰਗੀ ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਕੈਦ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਨਾ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਫੀ ਅਤੇ ਠੋਸ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਸ ਬੀ ਕੈਪੂਰ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਜੇ.. ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਿਸਦਾ ਉੱਪਰ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, *ਔਬਿਟਰ ਡਿਕਟਾ* ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਪਰ ਉਸਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨ ਕਿ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ **562** ਦਾ ਲਾਭ ਜੋ ਕਿ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢਣ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਯੋਗ ਕੇਸਾਂ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(14) ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਆਫ ਔਫੈਂਡਰਜ਼ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਮੈਂ ਪਾਇਆ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ; ਉਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ **3, 4** ਅਤੇ **6** ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੈਦ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ **18** ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: -

"ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਰਿਫਾਰਮੇਟਰੀ ਸਕੂਲ ਐਕਟ, **1897 (1897 ਦਾ 8)**, ਜਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ, **1947 (1947 ਦਾ 2)** ਦੀ ਧਾਰਾ **5** ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ **(2)** ਦੀ ਧਾਰਾ **31** ਦੇ

ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨੈਤਿਕ ਆਵਾਜਾਈ ਦਾ ਦਮਨ ਐਕਟ, **1956 (1956 ਦਾ 104)**, ਜਾਂ ਨਾਬਾਲਗ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਜਾਂ ਬੋਰਸਟਲ ਸਕੂਲਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ।

(15) ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਜੁਰਮਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿ ਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢਣ ਦੇ ਜੁਰਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ **61(1)(c)** ਅਧੀਨ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਆਫ ਐਂਫੋਡਰਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ **61 (I) (ਸੀ)** ਅਧੀਨ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਆਫ ਐਂਫੋਡਰਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

(16) ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਆਫ ਐਂਫੋਡਰਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ **6**, ਜਿਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਸਿਰਫ **15** ਅਤੇ **16** ਸਾਲ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ **3** ਅਤੇ **4** ਦਾ ਲਾਭ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕੁਦਰਤ ਸਮੇਤ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ **3** ਅਤੇ **4** ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਲਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਹੋਵੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ **6** ਦੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ **15** ਅਤੇ **16** ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੇ ਹਨ। ਛਿੱਦੇ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਟਿਊਬਵੈੱਲ 'ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਖੋਪ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਤ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢਣ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਟਿਲ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਡਿਸਟਿਲੇਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਛਿੱਦੇ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਅਜੇ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ **6** ਦਾ ਲਾਭ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ, ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਬਦਲੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਾਂਡ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। **2,000** ਇੱਕ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

(17) ਵੱਖ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੈਂ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਡਿਸਟਿਲੇਸ਼ਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਆਫ ਐਂਫੋਡਰਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ **18** ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਹੈ, ਨਾਬਾਲਗਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਨਾਪਾਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢਣ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕੋਰਸ ਅਸਲ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਚਾਏਗਾ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਆਫ ਐਂਫੋਡਰਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ **6** ਦੇ ਲਾਭ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੈਦ ਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚ ਜਾਣਗੇ। ਅਤੇ ਜੁਰਮ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਜੁਰਮਾਨਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਧਿਆਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਮਨਾਹੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ।

&8

Chhinda and another v. The State (Gurdev Singh, J.)

ਆਰ. ਐਨ. ਐਮ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਸਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ